

*«Ο δυναμικός ρόλος των βιβλιοθηκών για τη δια βίου κατάρτιση των πολιτών :
Εμπειρίες της Βιβλιοθήκης του Ιδρύματος Ευγενίδου»*

Μπρίντεζι Χαρά , Ίδρυμα Ευγενίδου, Υπεύθυνη Βιβλιοθήκης

«Η ελευθερία, η ευημερία και η ανάπτυξη της κοινωνίας και των ατόμων είναι θεμελιώδεις ανθρώπινες αξίες και μπορούν να αποκτηθούν μόνο μέσω της ικανότητας καλά πληροφορημένων πολιτών να εξασκούν τα δημοκρατικά δικαιώματά τους και να παίζουν ενεργό ρόλο στην κοινωνία. Η εποικοδομητική συμμετοχή και η ανάπτυξη της δημοκρατίας εξαρτώνται από την ικανοποιητική εκπαίδευση αλλά επίσης και από την ελεύθερη και απεριόριστη πρόσβαση στην γνώση, στη σκέψη, στον πολιτισμό και στις πληροφορίες. Η δημοτική βιβλιοθήκη είναι η τοπική πύλη στη γνώση που παρέχει τις βασικές προϋποθέσεις για δια βίου μάθηση, ανεξάρτητη λήψη αποφάσεων και πολιτιστική εξέλιξη του ατόμου και των κοινωνικών ομάδων.» (UNESCO Public Library Manifesto, 1994). Αυτά τα λόγια αναφέρονται στη διακήρυξη της Unesco για τις δημοτικές βιβλιοθήκες και νομίζουμε ότι δεν χρειάζεται τίποτα περισσότερο για να κατανοήσουμε τη μεγάλη συμβολή των βιβλιοθηκών στον τομέα που λέγεται Δια βίου Μάθηση. Είναι μάλιστα γεγονός ότι ο ρόλος των βιβλιοθηκών στη σημερινή εποχή της Κοινωνίας της Πληροφορίας είναι ακόμη πιο σημαντικός, αφού οι νέες συνθήκες που έχουν δημιουργηθεί απαιτούν νέες δεξιότητες και γνώσεις από τους πολίτες. Για το λόγο αυτόν, τα τελευταία χρόνια, οι βιβλιοθήκες, πέραν του βασικού σκοπού τους, δηλαδή την ελεύθερη διάθεση των πηγών γνώσης που στεγάζουν, εργάζονται πιο ενεργά για τη δια βίου μάθηση των πολιτών που εξυπηρετούν, αναλαμβάνοντας τη διοργάνωση επιμορφωτικών προγραμμάτων και αναπτύσσοντας σχετικές νέες δραστηριότητες.

Προς αυτή την κατεύθυνση κινήθηκε και η Βιβλιοθήκη του Ιδρύματος Ευγενίδου, που από τα τέλη του 2000 και μετά αναπτύσσει μια σειρά δραστηριοτήτων οι οποίες περιλαμβάνουν τη διοργάνωση ολοκληρωμένων εκπαιδευτικών προγραμμάτων και επιστημονικών εκδηλώσεων με σκοπό τη δια βίου κατάρτιση των πολιτών που εξυπηρετεί. Συγκεκριμένα, η Βιβλιοθήκη διοργανώνει:

- Εισαγωγικά μαθήματα υπολογιστών που προσφέρει στα μέλη της.

- Μαθήματα υπολογιστών για την πιστοποίηση μαθητριών από το Χατζηκυριάκειο Ίδρυμα Παιδικής Προστασίας.
- Πρόγραμμα γνωριμίας των μαθητών με τη βιβλιοθήκη.
- Πρόγραμμα πληροφοριακής παιδείας για εκπαιδευτικούς.
- Σειρά βιβλιοπαρουσιάσεων και βραδιές βιβλίου.

Εισαγωγικά μαθήματα υπολογιστών

Στις αρχές του 2004 δημιουργήσαμε ένα πρόγραμμα μαθημάτων υπολογιστών εισαγωγικού χαρακτήρα για μέλη της Βιβλιοθήκης με λίγη ή καθόλου γνώση Η/Υ, αποσκοπώντας στη συμβολή της Βιβλιοθήκης στην, κατά το δυνατόν, αντιμετώπιση του τεχνολογικού αναλφαριθμισμού. Τα μαθήματα, από τότε μέχρι σήμερα γίνονται σε ειδικά διαμορφωμένη αίθουσα στο χώρο της Βιβλιοθήκης και τα έχουν αναλάβει δύο κυρίες από το προσωπικό της.

Στην πορεία γνωριστήκαμε με την ECDL Ελλάς και από αυτή τη γνωριμία προέκυψε μια πολύ καλή συνεργασία. Εδώ πρέπει να αναφέρω ότι η ECDL Ελλάς έχει αναπτύξει πλούσιο κοινωφελές έργο, στα πλαίσια του οποίου ενέταξε και το Κοινωφελές Ίδρυμα Ευγενίδου. Οι υπεύθυνοί της αναγνώρισαν στο πρόγραμμα της Βιβλιοθήκης μας πολλά κοινά σημεία με το ECDL *equalskills*, το οποίο είναι ένα απλό, εισαγωγικό πρόγραμμα εκμάθησης της χρήσης των Η/Υ και του Διαδικτύου, απευθύνεται σε αρχάριους και ολοκληρώνεται σε 15 ώρες μαθητείας. Έτσι, από τον Οκτώβριο του 2006, αντικαταστήσαμε το δικό μας πρόγραμμα με το ECDL *equalskills* για ενδιαφερόμενα μέλη της Βιβλιοθήκης ηλικίας 40 ετών και άνω. Οι συμμετέχοντες ενθαρρύνονται να αποκτήσουν φιλική επαφή με τους υπολογιστές, και κατ' επέκταση τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν τις ηλεκτρονικές υπηρεσίες και ηλεκτρονικές πηγές που παρέχονται σήμερα.

Είναι γεγονός ότι σε αυτές τις ηλικίες εντοπίζεται και το μεγαλύτερο πρόβλημα. Τα μέλη της Βιβλιοθήκης το δέχθηκαν με μεγάλο ενδιαφέρον κι ευχαρίστηση και αυτό φάνηκε περισσότερο την ημέρα που έγινε η πρώτη απονομή πιστοποιητικών, από τις δηλώσεις των συμμετεχόντων.

- Ένας από αυτούς ανέφερε: *«Είχα ένα φόβο για τους Η/Υ και δεν μπορούσα να τους πλησιάσω. Τώρα έχω ένα κίνητρο για περαιτέρω εργασία».*

«Η δυναμική και οι προοπτικές των Δημοτικών Βιβλιοθηκών στην Ελλάδα»

- Ένας άλλος επεσήμανε: «Όλους εμάς μας ενώνει η αγάπη για το βιβλίο, για τις γνώσεις. Κρυφή επιθυμία όλων μας ήταν να μπορούμε να κατέχουμε και αυτό το είδος πρόσβασης στην πληροφορία, στη γνώση. Για εμένα ήταν μία καταπληκτική εμπειρία. Πιστεύω και για τους άλλους εδώ μέσα. Σας συγχαίρω για τη σκέψη, για την ιδέα που είχατε και ευχαριστώ όλη την ομάδα».
- Ένας τρίτος μας ζήτησε «να συνεχιστεί το σεμινάριο, γιατί πήραμε μόνο μία μυρωδιά. Να καταλάβουμε καλύτερα πώς λειτουργεί το μηχάνημα. Να βρούμε πληροφόρηση και να περιηγηθούμε μέσα από συγκεκριμένα sites. Τα παιδιά τα χειρίζονται ωραία αυτά.... Να μπαίνουμε σε άλλες βιβλιοθήκες. Να δούμε πώς θα αξιοποιήσουμε αυτά που μάθαμε».

Μαθήματα υπολογιστών για την πιστοποίηση μαθητριών από το Χατζηκυριάκειο Ίδρυμα

Από το Νοέμβριο του 2007 και παράλληλα με το παραπάνω αναφερόμενο πρόγραμμα, πάλι σε συνεργασία με την ECDL Hellas, εκπαιδεύουμε οκτώ μαθήτριες του Χατζηκυριακειού Ιδρύματος, ώστε να πιστοποιηθούν σε όλες τις ενότητες του ECDL.

Πρόγραμμα γνωριμίας των μαθητών με τη Βιβλιοθήκη του Ι.Ε.

Πρόκειται για ένα πιλοτικό πρόγραμμα πληροφοριακής παιδείας για μαθητές από 10 ετών και άνω και πραγματοποιείται σε συνεργασία με εκπαιδευτικούς από σχολεία κυρίως της γύρω περιοχής. Λειτουργεί συνοπτικά ως εξής: οι εκπαιδευτικοί αναθέτουν εργασίες στους μαθητές τους και τους φέρνουν στη Βιβλιοθήκη. Εμείς, οι βιβλιοθηκονόμοι αναλαμβάνουμε να ξεναγήσουμε τα παιδιά στους χώρους της και να τα εξοικειώσουμε με τους τρόπους αναζήτησης και εντοπισμού πληροφοριών τόσο στο έντυπο και ηλεκτρονικό υλικό της Βιβλιοθήκης όσο και στο Διαδίκτυο, ώστε να είναι κατόπιν σε θέση να αναζητήσουν και να εντοπίσουν μόνα τους τη βιβλιογραφία που χρειάζονται. Οι εκπαιδευτικοί κατόπιν, είτε στον χώρο της Βιβλιοθήκης είτε στο σχολείο βοηθούν τα παιδιά να επιλέξουν τις πληροφορίες που χρειάζονται και να ολοκληρώσουν τις εργασίες τους. Μέσα από τέτοιου είδους δραστηριότητες προκύπτουν πολλά θετικά αποτελέσματα. Οι μαθητές:

- Εξοικειώνονται με την ιδέα της βιβλιοθήκης, νιώθουν άνετα στο χώρο, κατανοούν τη χρησιμότητά της και φεύγουν έχοντας μόνοι τους εντοπίσει υλικό και μάλιστα αντιμετωπίζοντας τις εργασίες τους διαθεματικά.
- Αποδεσμεύονται από το μοναδικό σχολικό εγχειρίδιο, ξεφεύγουν από τα τυπικά όρια της αίθουσας διδασκαλίας και επίσης νιώθουν το ρόλο του εκπαιδευτικού ως συμβουλευτικό στη δουλειά που κάνουν μόνοι τους.
- Καλλιεργούν την κριτική τους σκέψη.

Από το συγκεκριμένο πρόγραμμα έχουν φανεί κάποια σημαντικά προβλήματα που σχετίζονται με τον τρόπο που οι μαθητές δουλεύουν για τις εργασίες τους. Όπως για παράδειγμα ότι οι περισσότεροι θεωρούν πως το Διαδίκτυο είναι η μοναδική και τέλεια πηγή πληροφοριών, χωρίς όμως να γνωρίζουν πώς να εντοπίζουν τις σωστές πληροφορίες και πώς να τις αξιολογούν. Η πλειοψηφία των παιδιών δεν έχει ξαναχρησιμοποιήσει βιβλιοθήκη, ή δεν έχει τύχει να κατανοήσει τη λειτουργία μιας βιβλιοθήκης. Άλλωστε στις περισσότερες περιπτώσεις σχολείων που μας έχουν επισκεφθεί δεν υπάρχει οργανωμένη σχολική βιβλιοθήκη. Σχετικά με τα προαναφερθέντα είναι και τα εξαιρετικά ενδιαφέροντα αποτελέσματα μιας σχετικής έρευνας σε δευτεροετείς φοιτητές που δημοσιεύθηκαν στην εφημερίδα Καθημερινή (Κυριακή 20 Ιουλίου 2008). Η έρευνα αυτή, σε γενικές γραμμές, αποκαλύπτει ότι «πολλοί φοιτητές δεν ξέρουν πώς να διαβάζουν, πώς να χρησιμοποιούν πολλαπλές πηγές γνώσης και δεν έχουν κριτική σκέψη... Αυτό συμβαίνει γιατί οι μαθητές στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το μόνο που μαθαίνουν είναι να αποστηθίζουν γνώσεις. Δεν έχουν σύστημα στο διάβασμα, δεν αποκτούν κριτική σκέψη, δεν γνωρίζουν πώς να ξεφύγουν από τα στενά πλαίσια του σχολικού βιβλίου, αξιοποιώντας και άλλες πηγές γνώσης».

Είναι γνωστό ότι σε πολλές χώρες του εξωτερικού η πληροφοριακή παιδεία έχει ενσωματωθεί στα προγράμματα σπουδών σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες και βεβαίως από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, ώστε τα παιδιά να μαθαίνουν από μικρά το σωστό τρόπο έρευνας και τη σωστή χρήση των πηγών. Στην Ελλάδα δυστυχώς δεν συμβαίνει το ίδιο ακόμη.

Όμως, από τις εμπειρίες μας από το πρόγραμμα γνωριμίας των μαθητών με τη Βιβλιοθήκη, καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι οι βιβλιοθήκες γενικά και κυρίως οι δημοτικές, πρέπει να βοηθήσουν στην επίλυση των παραπάνω αναφερθέντων

«Η δυναμική και οι προοπτικές των Δημοτικών Βιβλιοθηκών στην Ελλάδα»

προβλημάτων που έχουν δημιουργηθεί, διοργανώνοντας τέτοιου είδους προγράμματα.

Πρόγραμμα πληροφοριακής παιδείας για εκπαιδευτικούς, σε συνεργασία με το Γραφείο Δικτυακής Πύλης του Υπ.Ε.Π.Θ.

Μας δόθηκε η ευκαιρία να συζητήσουμε αυτές τις απόψεις μας σχετικά με την πληροφοριακή παιδεία με εκπαιδευτικούς του Γραφείου Δικτυακής Πύλης του Υπ.Ε.Π.Θ. Αποτέλεσμα των συζητήσεων ήταν να προκύψει μια ακόμη ωφέλιμη συνεργασία. Από τον Δεκέμβριο του 2006 και κατά τακτά χρονικά διαστήματα, οι βιβλιοθηκονόμοι του Ιδρύματος Ευγενίδου και οι εκπαιδευτικοί του Γραφείου Δικτυακής Πύλης του Υπ.Ε.Π.Θ., συναντούμε στο χώρο της Βιβλιοθήκης, περίπου 20 εκπαιδευτικούς τη φορά και τους παρουσιάζουμε ένα σύντομο πρόγραμμα πληροφοριακής παιδείας.

Μέσα από το πρόγραμμα αυτό οι εκπαιδευτικοί ενημερώνονται για:

- τους τρόπους οργάνωσης μιας βιβλιοθήκης και παράλληλα κατανοούν τη χρησιμότητα των βιβλιοθηκονομικών εργασιών
- τα διάφορα ήδη ηλεκτρονικών πηγών πληροφόρησης και τη σωστή χρήση τους και κάνουν πρακτική άσκηση σε δομημένες πηγές, όπως ο Ηλεκτρονικός Κατάλογος της Βιβλιοθήκης, συγκεκριμένες βάσεις δεδομένων και τη Θεματική εκπαιδευτική Πύλη του Υπ.Ε.Π.Θ. Η πρακτική άσκηση γίνεται βάσει σεναρίων διαμορφωμένων ειδικά γι' αυτούς
- τη σωστή χρήση του Διαδικτύου, για το τι πρέπει να προσέχουν και πώς να αξιολογούν ιστοσελίδες, κάνοντας επίσης πρακτική άσκηση βάσει των σεναρίων
- το θέμα της πληροφοριακής παιδείας και για τη χρησιμότητά της για τους μαθητές τους, ώστε να προσπαθήσουν και οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί να διοργανώνουν τέτοια προγράμματα, είτε στη δική μας είτε σε άλλη κοντινή τους βιβλιοθήκη.

Σειρά βιβλιοπαρουσιάσεων και βραδιές βιβλίου

Το 2004 εγκαινιάστηκε μια σειρά εκδηλώσεων με παρουσιάσεις επιστημονικών βιβλίων στο αμφιθέατρο του Ιδρύματος, στοχεύοντας στη γνωριμία του ευρύτερου κοινού τόσο με το επιστημονικό και κυρίως το ελληνικό επιστημονικό βιβλίο όσο και με τα θεματικά πεδία που καλύπτουν τα παρουσιαζόμενα βιβλία. Ουσιαστικά, πρόκειται για ημερίδες στις οποίες, παράλληλα με την εκάστοτε βιβλιοπαρουσίαση, περιλαμβάνονται διαλέξεις από διακεκριμένους επιστήμονες.

Παράλληλα με τις βιβλιοπαρουσιάσεις, και με τους ίδιους στόχους, η Βιβλιοθήκη διοργανώνει από το 2007, βραδιές επιστημονικού βιβλίου μέσα στο χώρο της. Πρόκειται για μια σειρά φιλικών συναντήσεων για περιορισμένο αριθμό ατόμων που επιθυμούν να συζητήσουν με τον εκάστοτε φιλοξενούμενο συγγραφέα.

Από την ανάλυση αυτών των προγραμμάτων φαίνεται καθαρά η ανάγκη συνεργασίας. Συνεργασία τόσο των βιβλιοθηκών μεταξύ τους όσο και μεταξύ των βιβλιοθηκών και άλλων φορέων, για την καλύτερη και πιο συντονισμένη εξυπηρέτηση των ενδιαφερόμενων πολιτών.

Η συνεργασία μεταξύ βιβλιοθηκών δεν είναι νέο φαινόμενο. Στις μέρες μας μάλιστα είναι πλέον ανάγκη, τόσο για οικονομικούς λόγους, λόγω του τεράστιου όγκου των πληροφοριακών πηγών που πρέπει να διαμοιράζονται, όσο και για πρακτικούς λόγους, δηλαδή την καλύτερη εξυπηρέτηση των χρηστών (π.χ. δημιουργία κοινά αναζητήσιμων ψηφιακών αποθετηρίων). Όμως και για εκπαιδευτικά προγράμματα δια βίου μάθησης η συνεργασία θα μπορούσε να δώσει μια ώθηση παραπάνω. Εύκολα θα μπορούσε κανείς να κατανοήσει πόσο θα βοηθούσε η συνεργασία βιβλιοθηκών για τη δημιουργία προγραμμάτων π.χ. πληροφοριακής παιδείας πάνω σε κοινές βάσεις και πρότυπα ή για τη δημιουργία (ηλεκτρονικού) τόπου συνάντησης για ανταλλαγή εμπειριών και για τη συστηματική ενημέρωση των σχολείων για τα προγράμματα των συνεργαζόμενων βιβλιοθηκών ή ακόμη και για ενημέρωση του ευρύτερου κοινού για σεμινάρια ή εκδηλώσεις τους.

Από την άλλη πλευρά η ανάγκη συνεργασίας των βιβλιοθηκών με άλλους φορείς είναι αδιαμφισβήτητη. Είναι απαραίτητες για παράδειγμα οι συνεργασίες με τα σχολεία, όσον αφορά στα προγράμματα πληροφοριακής παιδείας, ή οι συνεργασίες με ιδρύματα ή οργανισμούς επιμόρφωσης ενηλίκων, που μπορούν να προσφέρουν

«Η δυναμική και οι προοπτικές των Δημοτικών Βιβλιοθηκών στην Ελλάδα»

εκπαιδευτές για τη δημιουργία σεμιναρίων (μαθήματα υπολογιστών, γλώσσας, εκλαϊκευμένης επιστήμης κ.λπ.).

Κλείνοντας πρέπει να αναφέρουμε ότι όλα τα προγράμματα της Βιβλιοθήκης του Ιδρύματος Ευγενίδου που περιγράφονται παραπάνω, γνώρισαν μεγάλη ανταπόκριση από τον κόσμο, κάτι που μας βεβαιώνει ότι το ευρύ κοινό υποστηρίζει και περιμένει παρόμοιες ενέργειες από τις βιβλιοθήκες.